Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo tygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 34. Poniedziałek, dnia 21. Października 1878. V. rocznik.

Stowarzszenia niemieckie i XIX. Walne Zgromadzenie Związku niemieckich stowarzszeń zarobkowych i gospodarczych w Eisenach.

Z powodu ważnych, a nas bezpośrednio dotyczących spraw, poruszonych przez Wydział i Sejm krajowy — spóźniliśmy się z podaniem sz. czytelnikom naszym sprawozdania z czynności i rozwoju stowarzyszeń w Niemczech w r. 1877. i z walnego zgromadzenia ich Związku w Eisenach dnia 23. 24. i 25. sierpnia b. r.

Czynimy to więc teraz na podstawie Rocznika dra. H. Schulzego-Delitzsch i urzędowych protokołów z posiedzeń Związku.

Po raz pierwszy ogranicza się obecny Rocznik Schulzego tylko do stowarzyszeń Państwa niemieckiego z opuszczeniem stowarzyszeń niemieckich w Austryi, które jeszcze w zeszłym roku umieszczone były w spisach Delitzscha. Natomiast zawiéra Rocznik również, jak i w dawniejszych latach, polskie stowarzyszenia pod zaborem pruskim, dla których wydaje osobny Rocznik Patron tamtejszy, ks. Szamarzewski (dotąd za r. 1877. nie ogłoszony). Skutkiem opuszczenia ze spisów austryackich stowarzyszeń, spadła pozornie liczba tychże w porównaniu z Rocznikiem poprzednim. Wszelako uwzględniając tylko stowarzyszenia niemieckie przybyło ich w roku ubiegłym 53, a liczba ich wynosi obecnie 3123 (zaliczkowych 1827, spożywczych 624, budowlanych 50, innych 622). Że zaś o wielu stowarzyszeniach istniejących w Niemczech mógł Schulze nie wiedzieć, przeto sam Patron przypuszcza, że istnieje ich do 3300 — z kapitałem własnym do 160 milionów marek, obcym do 400 milionów — interesów zawarto w tych stowarzyszeniach za kwotę przeszło 2 miliardy marek!

Blisko trzecia część stowarzyszeń (1100) należy do ogólnego Związku, na którego czele stoi od lat dr. H. Schulze-Delitzsch. Związek ogólny składa się z 32 związków krajowych i filialnych (polski Związek nie należy do ogólnego Związku). Związki filialne, na których czele stoją dyrektorowie, odbywają doroczne walne zgromadzenia tak, jak i ogólny Związek. Ogólny Związek odbył dotąd dziewiętnaście walnych zgromadzeń w różnych miejscowościach (I. w Wajmarze 1859., II. w Gocie 1860., III. w Halli 1861., IV. w Poczdamie 1862., V. w Zgorzelicach 1863., VI. w Moguncyi 1864., VII. w Szczecinie 1865., VIII. w Kassel 1866., IX. w Kwedlinburgu 1867., X. w Lipsku 1868., XI. w Neustadt a. d. Haardt 1869. — w roku 1870. nie było walnego zgromadzenia z powodu wojny francuskiéj — XII. w Norymberdze 1871., XIII. w Wrocławiu 1872., XIV. w Konstancyi 1873., XV. w Bremie 1874., XVI. w Moguncyi (drugi raz) 1875., XVII. w Gdańsku 1876., XVIII. w Wiesbadenie 1877., XIX. w Eisenach 1878.).

Podobnie, jak u nas, przeważają i w Niemczech stowarzyszenia kredytowe i zaliczkowe, z których 929 nadesłało Schulzemu sprawozdania i bilanse.

Na podstawie zestawień autora niemieckiego Rocznika podajemy następujące cyfry:

liczba członków: 468.652;
obrót ogólny w r. 1877: 4.750,460.068 marek;
pożyczek udzielono „ 1.555,402.483 marek.

Udziały wynoszą:	98,635.583	marek
Fundusze rezerwowe	12,065.410	„
Razem kapitał własny . .	110,700.993	marek
Kapitał obcy wynosił:		
Wkładki oszczędności:	124,591.862	marek
Pożyczki prywatne:	209,285.582	„
Pożyczki od zakładów publicznych .	17,141.659	„
Razem . .	351,019.103	marek

Stosunek zatém obcego do własnego kapitału wynosił jak 1: 3·2 (u nas jak 1: 1·99). Z wyszczególnienia powyższego widzimy zarazem, że długi bankowe stowarzyszeń wynosiły niespełna $^1/_{20}$ część kapitałów obcych (u nas $^1/_5$), wkładki oszczędności niespełna $^1/_3$ część (u nas przeszło $^3/_5$), a długi od osób prywatnych przeszło $^7/_{12}$ części (u nas $^1/_{60}$). Świadczy to, że stowarzyszenia niemieckie cieszą się znaczném zaufaniem u publiczności, która im przeszło 3 razy tyle kredytuje, ile same posiadają, a powtóre, że stowarzyszenia niemieckie unikają niebezpiecznego kredytu bankowego, a nawet nie ufają

bezwzględnie łatwiéj wycofalnym wkładkom oszczędności, lecz szukają układem upewnionego, dłużéj terminowego kredytu prywatnego. Ta ostatnia forma u nas mało dotąd jest używaną *).

Stan udzielonych pożyczek wynosił z końcem r. 1877. 421,161.509 marek, z czego (a na to zwracamy uwagę) blisko $1/3$ część na pożyczkach w rachunku bieżącym. Stopa procentowa jest różną; przeważa między 6—8%, lecz znajdujemy dość często 5%, wyjątkowo nawet $3\frac{1}{3}$%, natomiast z drugiéj strony spotykamy w niektórych towarzystwach 9—10%, a w jednym (unikat) 11% (Harburg w Hanowerze).

Czysty zysk wynosił: 8,511.605 marek; dywidenda była przeważnie wyższa, niż stopa procentowa od dłużników. Przeciętna leży między 7—9%, a znachodzimy 10, 11, 12 do 13, a nawet w jedném towarzystwie 15%.

Rozwój stowarzyszeń zaliczkowych jest pomyślny, a na istniejących blisko 2000 w Niemczech otwarto konkurs w r. 1877., według wiadomości Schulzego, do majątku 5 towarzystw, likwidacyą zgłosiło 14 (a zatém 1%).

Stowarzyszenia niemieckie opiérają się więcéj o ludność miejską, niż nasze, rolników liczyły tylko $22\frac{1}{2}$% (nasze $49\frac{1}{10}$%). Kwestya to ważna i godna zastanowienia.... lecz do tego przedmiotu kiedyś wrócimy!

Stowarzyszeń spożywczych jest w Niemczech, jak powiedziano 624, z tych nadesłało wykazy 202. Liczba członków w tych stowarzyszeniach wynosiła blisko 100 tysięcy, udziały przeszło trzy miliony marek, rezerwa przeszło 600 tysięcy marek, długi blisko $3\frac{1}{2}$ miliona marek. Towarów sprzedano w r. 1877. za $26\frac{1}{2}$ miliona marek, co przyniosło członkom w dywidendzie i procentach od udziałów blisko $1\frac{1}{2}$ miliona dochodu (w jedném towarzystwie 43% od udziałów!) Jest to, jak słusznie powiada Schulze, już wydatna oszczędność dla członków, któraby weszła do kieszeni kupców i przedsiębiorców.

Rozwój innych stowarzyszeń nie jest już tak imponujący, a na razie i mniéj nas obchodzący i dla tego na tém zamykamy sprawozdanie o stowarzyszeniach niemieckich, a przechodzimy do skréślenia przebiegu narad XIX. walnego ich zgromadzenia w Eisenach.

Z powodu słabości Patrona Schulze-Delitzch, zagaił dnia 23. sierpnia b. r. zgromadzenie p. Nizze z Ribnitz. Obecnych było przeszło 350 delegatów stowarzyszeń. Imieniem rządu Wielkiego Księstwa powitał zgromadzenie dyrektor okręgowy p. Condray, imieniem miasta zaś burmistrz p. Elle, poczém przystąpiono do porządku dziennego, z którego punkt I. traktujący sprawę pożyczek na amortyzacyą, na wyraźną prośbę referenta, którym był p. Schulze, opuszczono. Następnie przyjmuje zgromadzenie po dłuższéj dyskusyi następujący wniosek Patronatu (sprawozdawca Parisius), odrzuciwszy wszystkie poprawki:

1. Istniejący zwyczaj w niektórych towarzystwach, mimo kilkakrotnych napomnień, uchwalania pożyczek wprost przez Rady nadzorcze (Wydziały i t. d.) powinien być stanowczo zaniechany, ponieważ w ten sposób Rada wykonuje najważniejsze i z największém ryzykiem połączone czynności Dyrekcyi, przez co usuwa swój nadzór nad témi czynnościami, gdyż niepodobna kontrolować tych czynności, które się samemu wykonuje.

2. Usunięcie tych niewłaściwości leży tak w interesie towarzystw, jako téż i Rad zawiadowczych (Wydziałów i t. d.), a to tém bardziéj, że te ostatnie popadają w sprzeczność ze swoim zakresem działania, gdyż przyjmują na siebie odpowiedzialność, do któréj brakuje należytéj podstawy.

Również bez zmiany uchwala Zgromadzenie dalszy wniosek patronatu (spraw. dr. Schneider).

Poleca się gorąco dyrektorom Związków filialnych:

1. Utrzymywać w pogotowiu ludzi doświadczonych w kupieckiéj rachunkowości i obznajomionych z organizacyą towarzystw (za poprzedniém umówieniem co do wynagrodzenia) celem odbywania rewizyi i inwentury w towarzystwach, do Związku filialnego należących i to na każde zawezwanie tychże.

2. Jeżeli jakie towarzystwo w bycie zachwiane zostało, należy mu ze strony związku wraz z Patronatem z wszelką radą i pomocą pospieszyć, aby ile możności rozbiciu przeszkodzić.

Daléj uchwala zgromadzenie na wniosek Patronatu:

Obowiązkiem będzie rad zawiadowczych, dyrekcyi i t. d., należących do Związku stowarzyszeń, wszystkie uchwały i rozprawy walnych zgromadzeń ogólnego Związku i filialnych podawać do wiadomości swoich członków — według możności — przez przeséłanie im druków i sprawozdań. Poprawka p. Hopfa z Jnsterburg, aby po słowie: „do wiadomości“, dodać: „i omówienia“ została przyjętą.

Towarzystwo spożywcze „*Tiefbau*“ w Rüdersdorf przedstawia wnioski w sprawie procedury z udziałami, wpłaconemi na zakupno realności. Dotychczas udziały te nie można wycofywać, a właściciele udziałów są zarazem właścicielami realności. Towarzystwo spożywcze „*Tiefbau*“ proponuje zmianę w ten sposób, aby udziały te powolnie spłacać za pomocą losowania, i w tym celu utworzyć fundusz amortyzacyjny. Gdy wszystkie udziały zostaną wylosowane — realność staje się własnością towarzystwa. Po dłuższéj dyskusyi przyjęto następującą w tym przedmiocie rezolucyą p. Pröbsta z Monachium: „Walne zdromadzenie Związku uznając ważność poruszonéj sprawy — uważa ją jednak za nie dość dojrzałą do powzięcia

*) Zwracaliśmy na to uwagę w „Związku“ Nr. 43 i 44 z r. 1877.

ostatecznéj uchwały, i przechodzi nad wnioskami Towarzystwa spożywczego „Tiefbau“ do porządku dziennego“.

Dr. Schneider objaśnia następnie sprawozdanie roczne, porusza mianowicie stosunek pojedyńczych stowarzyszeń, zaznacza jakie korzyści towarzystwa przynoszą, osobliwie zwraca uwagę na zadanie ich kształcenia mas w obec prądów socyalno-demokratycznych.

Przyjąwszy sprawozdanie ze stanu fundszów Związku do wiadomości — zgromadzenie na wniosek Patronatu wyklucza sześć towarzystw ze Związku, które wkładek rocznych nie uiszczały.

Koniec drugiego posiedzenia i całe 3cie posiedzenie Walnego zgromadzenia zajęły debaty nad wnioskami południowo-niemieckiego Związku stowarzyszeń spożywczych i Patronatu w sprawie ułożenia instrukcyi dla komisyi kontrolujących towarzystw spożywczych. Nad ważną tą sprawą nie możemy się jednak dłużéj zastanawiać, gdyż obecnie mamy tylko jedno towarzystwo spożywcze w kraju, które sobie radzi po swojemu. Ze wzrostem towarzystw spożywczych w kraju i „Związek“ ich sprawą zająć się będzie musiał.

W przyszłym roku odbędzie się XX. walne zgromadzenie niemieckiego Związku na zaproszenie dra Landgraffa w Sztuttgardzie.

Półmilionowa pożyczka krajowa dla towarzystw i kas zaliczkowych, a kontrola tychże. *)

Nie miło polemizować z ukrytym oponentem, który przybiéra do pomocy zaciekłość. Gotów mnie nawet w końcu szanowny oponent z nr. 31. i 32. „Związku“ obwinić o wywołanie, jakby z umysłu ustawy krajowéj pożyczkowéj, która umożliwia zasilanie stowarzyszeń z funduszów powyższéj pożyczki t. j. z funduszów krajowych, pod warunkiem „przyjęcia kontroli Wydziału krajowego!“

Jakkolwiek wcale nie roszczę sobie pretensyi, ażeby moje skromne zapatrywania mogły były znaleść odgłos w Sejmie krajowym, i jakkolwiek daleki jestem od tego, aby szturmem przeprowadzać moje zdania, lub komuś je narzucać, wszelako w skutek poczynionych mi wyzywających zarzutów w powyższych nrach „Związku“ a następnie w skutek wypadku, że uchwalona w tym czasie ustawa sejmowa, licuje cokolwiek z mojém zapatrywaniem, wyrażonėm w nrze 28. „Związku“ z 9. września b. r., która to ustawa w konsekwencyi wzbudzić musi także niezadowolenie szanownego oponenta, widzę się spowodowanym dla wiadomości naszych towarzystw, wypowiedzieć dalsze moje zapatrywanie w tym względzie, jednak z góry oświadczam: „bez zaciekłości“.

Dwa zdania moje szczególnie rażą szan. oponenta a to:

podniesiona możliwość kontroli czynności stowarzyszeń przez Wydział krajowy, i

konieczna pomoc funduszami krajowymi do utworzenia Instytucyi pieniężnéj dla stowarzyszeń.

Otóż kwestyą i sposoby wykonywania kontroli czynności Zarządów stowarzyszeń, rozbiérano właśnie w ostatnich czasach za pomocą fachowych pism stowarzyszeń w Niemczech szczegółowo, głównie z tego powodu, bo się przekonano, że zwykle połowiczne wykonywanie téj kontroli przez własne organa, t. j. przez członków Dyrekcyi i Rad nadzorczych, tworzyło tamże po największéj części główną przyczynę mnożących się upadków stowarzyszeń, a w skutek tego doświadczenia, zalecono gorąco (powziętą uchwałą na 19tym wiecu niemieckich spółek w sierpniu b. r.) delegowanie osób fachowych, z kupiecką rachunkowością i organizacyą spółek dobrze obznajomionych, do przeprowadzenia rewizyi czynności i sporządzania inwentur, oraz polecano popiérać rozległe (ogólne) przedsiębranie takich rewizyi.

Z tych niezawodnie na pouczającém doświadczeniu opartych wskazówek wynika, że dla bezpieczeństwa stowarzyszeń, oprócz kontroli bezpośredniéj ustawą i statutem przepisanéj, pożądaną jest jeszcze kontrola pośrednia przez rzeczoznawców.

Nie wchodzę w to, jak u nas prowadzą się czynności stowarzyszeń, czy więcéj fachowo, czy więcéj po dyletancku, jak w Niemczech; ale zapytuję, co ubędzie naszym stowarzyszeniom z przyjętéj zasady istnienia na zasadzie „pomocy własnéj“ (o co szan. oponent zdaniem mojém niepotrzebnie się obawia), gdyby w ślad za powyższémi wskazówkami w Niemczech i w myśl uchwalonéj ustawy pożyczkowéj, Wydział krajowy w porozumieniu z Patronatem Związku, delegował n. p. rzeczoznawcę do przedsięwzięcia fachowéj rewizyi tam, gdzie to okaże się potrzebném? Sądzą że nie wiele, albo wcale nic; owszem członkowie i publiczność nabrawszy z dobrego rezultatu fachowéj rewizyi dowodne przekonanie o prawidłowém prowadzeniu interesów spółki i o czujności powyższych władz, tylko tém więcéj otoczą zarządy spółek zasłużoném zaufaniem, bez którego żadna spółka z najlepszą dewizą, odpowiednio rozwijać się nie potrafi.

Rozumie się więc samo przez się, że na zasadzie ustawy o stowarzyszeniach i tychże statutów, których pomijania najmniéj się można obawiać ze strony Wydziału krajowego, cała waga przeprowadzenia kontroli, lub rewizyi Wydziału krajowego spoczywać będzie i u nas tak samo jak w Niemczech zalecono: „na przybraniu rzeczoznawcy“, oprócz którego muszą być wzywani członkowie Rad nadz. stowarz., lub tychże delegaci, umyślnie do rewizyj wybrani.

Na wypadek, gdyby Wydział krajowy w zastępstwie swojém powołał do rewizyi oprócz rzeczoznawcy także delegata Wydziału powiatowego, to sądzę, że jeden członek

*) W odpowiedź na zarzuty mnie uczynione w nrze 31. i 32. „Związku“ z 7. października b. r. (P. A.) Za artykuły nadsełane nie bierze Redakcya na siebie odpowiedzialności i sądzi, że w tym względzie pracownikom na polu stowarzyszeń zupełną wolność pozostawić winna. (P. R.).

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc wrzesień 1878.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Udziały z końcem miesiąca zł.	ct	Fundusz rezerwowy z końcem miesiąca zł.	ct	Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Wkładki: Włożono w ciągu miesiąca zł.	ct	Wkładki: Wyjęto w ciągu miesiąca zł.	ct	Wkładki: Stan z końcem miesiąca zł.	ct
Andrychowie	4.693	45	177	32	3.682	46	86	90	130	11	3.639	25
Białéj	10.957	40	1.223	—	27.197	93	454	—	6.353	41	21.298	52
Birczy	3.174	29	442	—	4.787	66	1.333	06	200	—	5.920	72
Bóbrce	2.337	98	687	06	4 145	26	47	40	67	—	4.125	66
Brzesku	41.446	26	1.572	69	55.241	82	2.501	80	3.322	04	54.421	58
Busku	4.878	68	1.257	85	8.029	64	431	—	390		8.070	64
Dąbrowie	26.384	08	7.282	82	—	—	—	—	—	—	—	—
Delatynie	10.680	40	751	91	4.566	15	—	—	163	—	4.403	15
Dobromilu	354	58	72	—	50	—	21	51	—	—	71	50
Drohobyczu	13.446	60	2.527	77	26.926	22	1.282	67	1.413	—	26.795	89
Glinianach	10 762	39	1.172	42	24.982	53	1.296	61	2.505	01	23.774	13
Gorlicach	62.496	35	5.554	17	60.170	93	4.875	57	4.618	92	60.427	58
Kałuszu	3.140	21	157	—	1.259	—	—	—	—	—	1.259	—
Kołomyi	4.420	48	329	35	6.960	17	1.023	50	713	23	7.270	44
Komarnie	3.350	30	353	14	7.465	49	212	82	25	—	7.653	31
Limanowéj	1.737	70	116	—	3.633	30	251	80	603	30	3.281	80
Lwowie	106532	85	10.775	31	185950	70	51.268	57	33.406	11	203813	16
„ pocztowe	5.803	77	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mariampolu	1.181	—	105	—	318	57	25	90	—	—	344	47
Mielcu	7.719	76	877	19	22.875	92	210	27	860	75	22.225	44
Mościskach	10.366	83	1.458	—	10.515	03	1.628	84	2.034	—	10.109	87
Nowym Sączu	9.440	—	262	—	21.427	60	1.699	15	1.248	84	21.877	91
Oświęcimie	1.851	—	130	—	6.347	36	7	—	—	—	6.354	36
Pilźnie	378	—	134	—	1.247	29	44	—	27	—	1.264	29
Przemyślu (roln.)	24.534	99	2.633	47	84.809	62	7.112	43	4.924	80	86.997	25
Radziechowie	6.620	90	847	—	17.311	29	396	50	381	21	17.326	58
Rohatynie	6.545	77	1.182	—	9.418	11	509	90	—	—	9·928	01
Rozdole	3.604	63	531	33	1.720	82	73	50	—	—	1.794	32
Rudkach	3.795	74	561	83	2.109	12	256	26	271	—	2.094	38
Sieniawie	443	52	47	—	200	—	550	—	750	—	500	-
Skałacie	1.416	73	202	—	3	50	—	—	—	—	3	50
Śniatynie	2.976	48	306	—	2.566	93	271	50	200	—	2.638	43
Sokalu	10.445	54	492	09	9.191	24	327	—	31	78	9.496	46
Stanisławowie	91.477	32	6.505	92	152952	67	8.490	42	5.121	36	156321	73
„ (odd. zast.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—
Stryju	644	—	73	—	862	30	673	25	40	-	1.495	55
Szczércu	1.907	64	456	84	1.116	27	1	—	20	10	1.097	17
Tarnowie	15.240	60	4.745	33	28.109	94	50	—	275	—	27.884	94
Tłumaczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toporowie	8.023	—	1.286	25	8.495	03	23	20	254	56	8.263	67
Tyśmienicy	21.386	13	2.338	31	6.136	55	768	30	300	—	6.604	85
Wykotach	2.314	69	198	61	4.781	96	58	70	30	—	4.810	66
Zakliczynie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zbarażu	12.433	73	1.914	80	2.267	47	—	—	—	—	2.267	47
Złoczowie	4.196	84	469	75	3.557	23	12.47	09	361	—	4.443	32
Żółkwi	355	—	56	—	716	72	50	-	—	—	766	72

Stan bierny (ciąg dalszy)

Tow. zaliczkowe w	Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Zaciągnięte w ciągu miesiąca zł.	ct	Spłacone w ciągu miesiąca zł.	ct	Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Odsetki z końcem miesiąca zł.	ct	Reszta pozycyi stanu biernego z końcem miesiąca zł.	ct
Andrychowie	4.101	—	1.820	—	1.991	—	3.930	—	659	24	39	23
Białéj	10.550	—	4.000	—	2.800	—	11.750	—	1.790	—	185	20
Birczy	8.000	—	—	—	200	—	7.800	—	2.104	60	—	—
Bóbrce	8.000	—	3.600	—	3.750	—	7.850	—	661	96	193	62
Brzesku	—	-	—	—	—	—	—	—	9.242	84	3.174	32
Busku	6.200	—	—	—	—	—	6.200	—	1.195	28	8	40
Dąbrowie	110318	60	3.128	—	5.564	71	107881	89	8.227	09	4.693	45
Delatynie	9.500	—	—	—	—	—	9.500	—	2.651	46	4.978	37
Dobromilu	1.000	—	1.000	—	—	—	2.000	—	189	33	176	24
Drohobyczu	12.000	26	1.500	—	2.090	—	11.410	26	1.918	93	611	88
Glinianach	8.300	—	525	—	80	—	8.745	—	4.250	93	33	72
Gorlicach	41.850	31	11.100	—	10.400	—	42.550	31	4.430	47	14.106	27
Kałuszu	8.350	—	—	—	200	—	8.150	—	336	07	581	62
Kołomyi	7.400	—	—	—	600	—	6.800	—	1.549	54	193	50
Komarnie	3.700	—	—	—	—	—	3.700	—	2.686	94	10	06
Limanowéj	—	—	7.120	—	—	—	7.120	—	19	89	—	—
Lwowie	63.671	47	14.014	97	21.686	47	55.999	97	17.987	21	316	65
„ pocztowe	1.731	—	—	—	34	97	1.696	03	665	14	12	90
Mariampolu	2.840	—	—	—	100	—	2.740	—	248	39	39	90
Mielcu	2.700	—	—	—	700	—	2.000	—	1.611	56	1.729	09
Mościskach	15.350	—	2.400	—	3.600	—	14.150	—	—	—	2.438	52
Nowym Sączu	17.150	—	5.300	—	6.450	—	16.000	—	2.255	48	—	—
Oświęcimie	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	670	70	13	33
Pilźnie	—	—	—	—	—	—	—	—	81	70	3	37
Przemyślu (roln.)	35.760	—	1.260	—	1.360	—	35.660	—	8.644	35	3.793	11
Radziechowie	11.000	—	—	—	500	—	10.500	—	2.523	30	173	02
Rohatynie	12.175	—	—	—	200	—	11.975	—	2.466	73	1.239	38
Rozdole	5.200	—	—	—	—	—	5.200	—	1.099	82	448	39
Rudkach	7.150	—	400	—	200	—	7.350	—	1.151	07	—	—
Sieniawie	—	—	—	—	—	—	500	—	96	57	7	78
Skałacie	3.300	—	—	—	200	—	3.100	—	328	59	42	24
Śniatynie	3.500	—	—	—	—	—	3.500	—	716	87	—	—
Sokalu	22 385	73	—	—	—	—	22 385	73	159	56	2.400	05
Stanisławowie	13.922	33	696	07	1.249	07	13.369	33	5.267	69	14.311	11
„ (odd. zast.)	24 324	45	—	—	—	-	24.324	45	1.962	22	363	80
Stryju	2.800	—	1.000	—	100	—	3.700	—	222	31	11	74
Szczércu	1.626	68	—	—	—	—	1.626	68	275	05	242	59
Tarnowie	17.070	—	—	-	750	—	16.320	—	210	52	—	—
Tłumaczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toporowie	—	—	—	—	—	—	—	—	1.428	16	1.104	06
Tyśmienicy	31.017	33	—	—	2.425	—	28.592	33	3.340	57	—	—
Wykotach	6.800	—	—	—	350	—	6.450	—	225	52	115	—
Zakliczynie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zbarażu	13.401	13	2.000	—	1.000	—	14.401	13	2.236	39	2.725	08
Złoczowie	4.410	—	—	—	—	—	4.410	—	993	72	110	98
Żółkwi	—	—	—	—	—	—	—	—	62	—	128	94

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Spłacono w ciągu miesiąca zł.	ct	Udzielono w ciągu miesiąca zł.	ct	Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Koszta założ. ruchomości i adm. z końcem miesiąca zł.	ct	Reszta pozycyi stanu czynnego z końcem miesiąca zł.	ct	Gotówka z końcem miesiąca zł.	ct
Andrychowie	12.426	—	2.427	—	2.781	—	12.780	—	278	40	2	57	77	52
Białéj	45.487	04	4.116	—	1.134	—	42.505	04	2.669	04	748	47	1.282	15
Birczy	16.282	85	1.464	—	2.741	—	17.559	85	1.164	68	676	67	40	51
Bóbrce	15.405	87	1.167	28	1.238	45	15.477	04	116	64	212	01	50	59
Brzesku	104891	65	13.410	75	13.205	—	104690	03	972	68	3·401	43	793	55
Busku	19.922	83	481	27	476	—	19.917	56	1.161	28	49	55	482	46
Dąbrowie	146148	36	4.724	18	4.415	—	145839	18	1.588	19	5.886	16	1.155	80
Delatynie	25.396	69	1.013	53	690	—	25.073	16	1.333	88	6.400	34	157	90
Dobromilu	1.510	—	—	—	375	—	1.885	—	176	92	—	—	801	74
Drohobyczu	53.878	90	2.908	85	2.867	—	53.837	05	2.020	40	397	82	456	06
Glinianach	48.165	52	2.763	35	1.265	—	46.667	17	974	30	2	02	1.095	10
Gorlicach	166768	90	14.350	72	15.351	59	167769	77	3.639	15	15.979	87	2.176	36
Kałuszu	12.972	56	703	08	750	—	13.019	48	148	47	455	95	—	—
Kołomyi	18.620	89	4.668	18	4.561	40	18.514	11	577	05	1.354	77	117	38
Komarnie	16.503	92	1.507	41	1.355	—	16.351	51	598	48	186	75	617	01
Limanowéj	5.028	—	99	—	2.365	—	7.294	—	70	69	—	—	4.948	08
Lwowie	372634	05	81.368	02	89.364	80	380630	83	9.168	47	1.361	06	4.264	79
„ pocztowe	7.642	59	711	57	1.132	43	8.063	45	267	85	—	—	26	54
Mariampolu	3.569	37	193	50	830	—	4.205	87	237	27	129	81	85	81
Mielcu	34.491	26	2.897	36	2.470	—	34.063	90	675	89	1.228	66	194	59
Mościskach	36.875	97	3.855	13	4.436	—	37.450	84	729	—	168	24	169	14
Nowym Sączu	46.759	—	19.174	—	18.934	—	46.519	—	1.102	08	1.004	50	1.209	81
Oświęcimie	7.425	—	150	—	756	—	8.031	—	170	63	—	—	1.817	76
Pilźnie	1.500	—	420	—	410	—	1.490	—	256	76	—	—	114	60
Przemyślu (roln.)	152630	45	31.471	07	32.819	—	153978	38	653	97	5.081	57	2.549	25
Radziechowie	36.594	16	2.689	08	3.085	—	36.990	08	698	73	2	10	299	89
Rohatynie	30.867	26	2.934	25	2.955	—	30.888	01	1.357	04	655	36	436	48
Rozdole	11.259	86	788	03	857	—	11.328	83	617	10	358	35	374	21
Rudkach	13.581	80	2.214	25	2.562	—	13.929	55	516	48	26	47	480	52
Sieniawie	835	—	76	68	450	—	1.223	32	277	87	8	13	335	55
Skałacie	4.764	24	365	27	40	—	4.438	87	451	13	26	55	157	68
Śniatynie	8.547	76	689	75	920	—	9.467	76	468	95	—	—	75	78
Sokalu	41.900	52	1.134	55	2.139	—	42.904	97	285	41	2.106	33	82	72
Stanisławowie	258715	99	45.412	91	52.241	05	265594	13	2.612	76	15.165	93	3.880	28
„ (odd. zast.)	25.015	—	6.154	—	5.603	—	24.464	—	—	—	—	—	2.186	47
Stryju	4.127	57	609	83	1.300	—	4.817	74	193	—	113	78	1.022	08
Szczércu	5.317	53	147	47	157	—	5.307	06	96	87	98	87	97	17
Tarnowie	61.827	—	3.501	20	2.489	60	60.815	40	1.756	90	1.369	79	459	30
Tłumaczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toporowie	18.452	10	1.177	26	1.139	46	18.414	30	470	56	1.042	73	177	55
Tyśmienicy	62.050	07	2.112	75	423	—	60.360	32	1.297	80	—	—	604	07
Wykotach	13.918	14	384	02	315	—	13.849	12	245	97	19	14	—	25
Zakliczynie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zbarażu	28.196	54	1.003	32	2.025	—	29.218	22	1.161	74	5.469	64	129	—
Złoczowie	12.963	01	1.255	12	2.302	96	14.010	85	479	22	50	—	84	54
Żółkwi	1.452	—	40	—	130	—	1.542	—	167	76	6	92	10	29

komisyi mniéj lub więcéj rewizyi nie przeszkodzi, natomiast ten proceder, gdzie się okaże potrzebnym, nastręczy niejednokrotnie bardzo pożądaną okazyą do wczesnego usunięcia zaszłych wadliwości i do przyswojenia sobie ze strony owych, w rewizyi udział biorących miejscowych osobistości, wszystkich tych sposobów i prawideł, które do wyczerpującego przeprowadzenia rewizyi i inwentury niezbędnie zastosować potrzeba.

Nie widzę więc uzasadnionéj obawy alterowania, w skutek powyższéj kontroli, zasady „pomocy własnéj"; mojém zdaniem rzecz się ma przeciwnie, nastąpić może umocnienie zasady „pomocy własnéj", bo jeżeli co przyczynić się zdoła do zaniechania zamierzonego niewłaściwego tworzenia powiatowych kas zaliczkowych i powiatowych kas oszczędności *), a natomiast utwierdzić zdolne jedynie możliwą, najodpowiedniejszą organizacyą (po wszystkich siedzibach powiatowych) towarzystw zaliczkowych, które śmiało zastąpią jedną i drugą kreacyą, to niezawodnie współdziałanie stowarzyszeń z Wydziałem krajowym, rozumie się za pomocą i konieczném pośrednictwem Patronatu związkowego. Wynalezienie zaś form takiego współdziałania i wynikającéj stąd kontroli Wydziału krajowego, któraby autonomiczny ustrój spółek nie krępowała, łatwiéj da się uskutecznić powolnym a wyrozumiałym rozbiorem téj kwestyi, jak dzwonieniem na alarm, która to taktyka może być swobodniéj użyta w codziennych czasopismach politycznych, ale nigdy nie powinna być dopuszczoną w poważnym organie Patronatu i Związku, choćby z tego wynikł niewiedzieć jaki złoty (? P. R) skutek.

Nie potrzeba nam bynajmniéj ulegać serwilizmowi, tylko, obok trzeźwego oceniania sił, zachować dla stowarzyszeń koniecznością wskazaną skromność, bo ta jeszcze nikomu nie zaszkodziła, a przestrzeganie jéj spółkom, celem zachowania kardynalnego i niezbędnego warunku egzystencyi własnéj t. j. dla zachowania zgody i spokoju, témbardziéj „przykładnie" wpajać należy, ileże przy zagorzałéj szermierce i ciągłych alarmach tylko antagonizmy pobudzić, ale nigdy kapitałami bezpiecznie operować i dobrych stosunków w celu uzyskania potrzebnéj gotówki do obrotu nawiązywać nie można.

Zresztą nadmieniam, że podane przezemnie przekonania są również wynikiem takiego samego zapatrywania całego Zarządu tutejszego Banku zaliczkowego, i nieomieszkamy po otwarciu czynności owego $^1/_2$ milionowego funduszu krajowego zaciągnąć ztamtąd przynajmniéj małą pożyczkę, choćby nam takowéj nie było potrzeba, głównie w tym celu, ażeby nawiązać stosunki z funduszem krajowym i ażeby nastąpić mogła owa według szan. oponenta raz straszna, bo podkopująca samodzielność stowarzyszeń, drugi raz nic nie znacząca kontrola, chociaż ani jedno ani drugie na tém polu w praktyce jeszcze się nie sprawdziło.

*) Już to by można dać spokój miejskim prowincyonalnym Kasom oszczędności, które w zupełności zadość czynią zadaniu, bo obawiać się należy, żebyśmy wytworzywszy mozaikę różnych źródeł pożyczkowych, nie popadli w tę samą ostateczność, jak Bank włościański, którego ajenci ongi wyjechawszy na wieś zwoływali gromadę głosząc: *„ludy chodit, beryt hroszy!"* a teraz odebrać tego nie mogą. Co najwięcéj dążyć można, aby prowincyonalne Kasy oszczędności nie obdrażały dowolnie stopy procentowéj, jak to się obecnie dzieje.

Uporawszy się tym sposobem z kontrolą stowarzyszeń (o kontroli rządowéj nie mówię, bo to by nas za daleko zaprowadziło dowodzić, dla czego ona, pomimo że niezdarna, jeszcze zawsze istnieje) *) przystępuję do zarzutu porzucenia sprawy centr. Instytucyi pieniężnéj, z łona stowarzyszeń proponowanéj.

Otóż mojém zdaniem dziś wykonanie z własnego przyczynienia się stowarzyszeń — idei téj, rozbudzonéj i ożywionéj widokami powodzenia podczas pełnego rozkwitu ekonomicznego, utrudnioném zostało na razie jednocześnie prawie z upadkiem owego więcéj sztucznego, niż rzeczywistego rozkwitu, oraz w skutek wyłonienia się groźnych zawikłań politycznych; a stawianiem téj sprawy z roku na rok na porządku dziennym, ponoś jeszcze się jéj nie załatwi; pomoc zaś krajową w tym względzie, choćby małoznaczącą, uważać należy tymczasowo, jako pomoc bardzo ważną i doniosłą, szczególnie na wypadek piekącéj potrzeby, lub zachwiania któregokolwiek, albo więcéj stowarzyszeń na raz, bądźto przez stagnacyą w spłatach członków, bądź w skutek wypowiedzenia wkładek oszczędności, lub kredytów bankowych.

Pomoc ta, dająca się niezawodnie rozszérzyć w stosownych chwilach za przyczynieniem się gorliwych orędowników stowarzyszeń, zasiadających w Sejmie — nie tylko nie przeszkadza mojém zdaniem, ażeby wnioski lub rozpoczęte prace w celu utworzenia własnémi siłami centralnéj Instytucyi pieniężnéj przyszły do urzeczywistnienia, ale przeciwnie ułatwić nam jeszcze może to zadanie powaga firmy Wydziału krajowego i tegoż kontrola, w skutek czego i prywatne kapitały do stowarzyszeń więcéj napływać mogą.

Wolno się przeto zapytać, czy tu wilk jest rzeczywiście taki straszny, jak go malują?

To były i są do dziś niezwichnięte a sądzę, że jedynie praktyczne powody, które mnie skłoniły do skréślenia zganionego artykułu w nrze 28. „Związku"; daruje przeto szanowny nieznajomy oponent, że nie przekonany inaczéj, nie mogę zasiąść do rzędu jego dyscypułów, i za podyktowaną formułką nieprawdę wyznawać, iż się złudziłem pięknémi obiecankami Wydziału i Sejmu krajowego.

Ja pragnę wyczerpać do dna ową możliwą pomoc i kontrolę Wydziału krajowego, a dopiéro wtenczas, gdyby ona rzeczywiście okazała się, jak szanowny oponent, według mnie, mylnie mniema, złudną, wystąpimy wspólnie przeciw niéj, a spodziéwam się, że wtenczas i szeregi nasze byłyby nierównie więcéj zapełnione.

Stanisławów, 14. października 1878.

Józef Urban.

*) Prowincyonalne Kasy oszczędności podlegają nadzorowi i kontroli rządowej (c. k. Namiestnictwa), a ja stawiam wyżéj kontrolę władz krajowych, autonomicznych.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża